

ISEN 978-80-969984-1-8

ORA ET ARS - SKALKKA 2008

ORA ET LABORA. _ MOST, KTORÝ PRE-
KLENUL HRANICE STOROČÍ. V. A VI. STOROČIE:
Z CHAOSU ZÁNIKU K PORIADKU A SVETLU. AR-
CHITEKT V MONTE CASSINO KRESLIL PRE EU-
RÓPU. SVÄTÝ BENEDIKT. POTOM BENEDIKTÍNI.
V XI. STOROČÍ: NA SKALKE PRI TRENČÍNE
PUSTOVNÍK BEŇADIK S UČITEĽOM SVORADOM
-ANDREJOM. V XIII. STOROČÍ BENEDIKTÍNSKE
OPÁTSTVO. MISIA OBNOVUJÚCA DOBRO EVANJE-
LIA I DOBRO SLOVENSKEJ KULTÚRY. KULTÚRY
NÁRODA, KTORÝ UŽ VTEDY PRISPIEVAL SVOJOU
HRIVNOU KU KULTÚRNEMU BOHATSTVU EU-
RÓPY. SVETADIELU, KTORÝ JE DNES OPÄŤ V PO-
HYBE. V EURÓPSKOM DOME SA BYTY NÁRODOV
UŽ TAKMER ZJEDNOTILI. I NANOSILI DO NICH
NÁBYTOK. NAPRIEK TOMU AUTENTICKÝ EURÓP-
SKY DUCH AKOBY ZOSTAL ZA DVERAMI. BOHA-
TÉ SPEKTRUM UMENIA DÁVA PRÍLEŽITOSŤ POO-
TVORIŤ DVERE. PONÚKAME PRETO MYŠLIENKU
VÝTVARNO-LITERÁRNEHO SYMPÓZIA K POCTE A
K PODPORE ODKAZU SKALKY. ORA ET ARS.

P R E A M B U L A

1. medzinárodné výtvarno -literárne sympóziu ORA ET ARS - SKALKA 2008

Termín: 23. – 29. jún 2008

Organizátor: Mesto Trenčín

Spoluorganizátori: Trenčiansky samosprávny kraj,
Farský úrad Skalka nad Váhom,
Občianske združenie T - VIA

**Kurátor podujatia a výstavy po sympóziu,
autor názvu sympózia:**

PhDr. Marián Kvasnička,
historik a znalec umenia

ÚČASTNÍCI:

Výtvarníci:

Poľsko
Česko
Česko
Slovensko

Eugeniusz Molski – Tarnow (Nowy Wiśnicz)
Jan Botek – Uherské Hradiště (Ostrožská N. Ves)
Miško Eveno – Uherské Hradiště (Uherský Brod)
Alena Teicherová – Ilava
Jana Zaujecová – Nitra
Vladimír Morávek – Bratislava
Jozef Vydrnák – Trenčín (Dubnica nad Váhom)

Literáti:

Slovensko

Rudolf Dobiáš – Trenčianska Teplá
Stanislav Štepka – Bratislava

Výtvarník-literát- hudobník:

Slovensko

Daniel Hevier – Bratislava

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vážení priatelia,

z príležitosti organizovania významného podujatia ako je 1. ročník medzinárodného výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS - SKALKA 2008 sa nám ponúka príležitosť zamyslieť sa nad tajomstvom „najvznešenejšieho tvorivého ľudského ducha“, nad „ušľachtilou krásou“, nad „šľachetnou službou“ umenia, ako nám to pripomína koncilový dokument o Posvätnéj liturgii (Sacrosanctum concilium, čl. 124). Lebo raz darmo: žijeme život dvoch svetov: stvoreného - Bohom a tvoreného - človekom. Oba svety odvodzujeme od jedného stvoriteľského aktu, ktorý nám jasne osvetľuje kniha Genezis Starého zákona. Boh pri stvorení sveta vždy riekol: je to dobré. Páčilo sa mu všetko stvorenstvo. Aj človek, ktorému dal vlastnosť: podobať sa Bohu, Stvoriteľovi i Tvoriteľovi, lebo Boh stále pracuje, tvorí... V tom výraze Boha: je prítomná aj krása stvorenstva. Aj Pán Ježiš sa vedel tešiť zo stvoreného Božieho diela.

Vieme, že zo stvorenstva iba človek dostal dar tvoríť. Boh zakomponoval do nás neuhasiteľnú túžbu: tvoríť dobro a krásu, oboje, teda vyjadrovať nevyjadriteľné, spodobiť nespodobiteľné, dať myšlienkam a citom tvar, podobu: slovom, pohybom, tónom, obrazom, tvorbou nových technológií... Z toho vyplýva, že každé naše tvorivé počínanie, každý umelecký výtvor nesie v sebe pečať osoby - tvorcu. Aj preto je jedinečné, neopakovateľné, ako je ním sám človek. V umeleckom diele je zakódovaný jeho charakter, myslenie, spôsob komunikácie s ľuďmi.

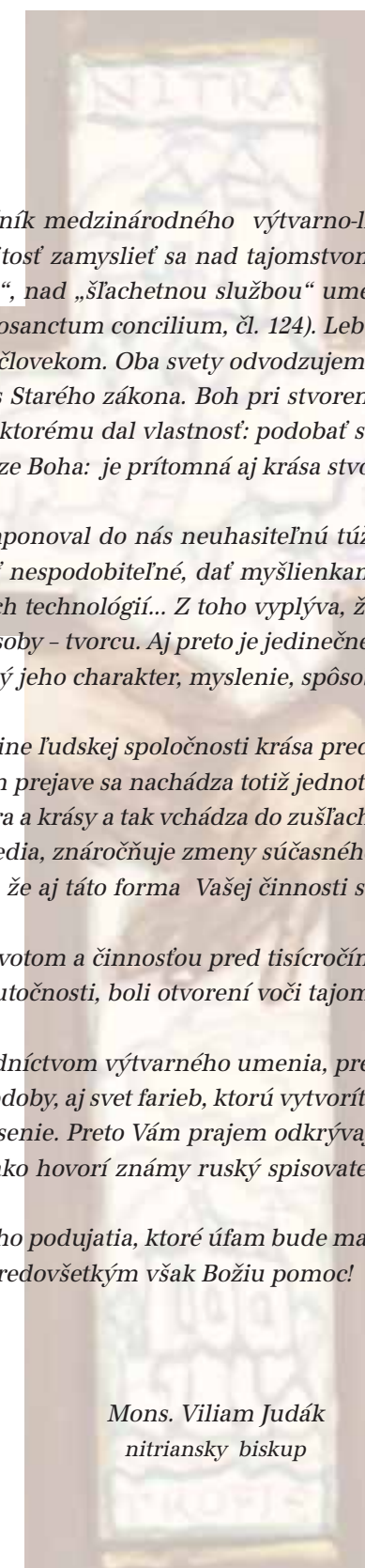
Všetci sme povolaní tvoríť dobro a krásu v záujme pravdy. Vo vývine ľudskej spoločnosti krása predmetu zohrala svoju neobyčajnú úlohu. V ľudovom výtvarnom i literárnom prejave sa nachádza totiž jednota účelnosti a krásy. Aj Vaše podujatie určite vychádza z úsilia o jednotu dobra a krásy a tak vchádza do zúšľachťovania človeka, do skultúrňovania osobného verejného životného prostredia, znáročňuje zmeny súčasného vkusu, vychováva a učí vnímať stále umelecké hodnoty. Možno povedať, že aj táto forma Vašej činnosti sa bude podieľať na zvyšovaní kultúrnej každodennosti.

Je chvályhodné, že využívate originálne priestory, ktoré svojím životom a činnosťou pred tisícročím poznačili eremiti Sv. Svorad a Beňadik. Boli otvorení Božskej i ľudskej skutočnosti, boli otvorení voči tajomstvu Ducha i hmoty, človeka.

Milí priatelia, vždy ma oslovuje krása vytvorená slovom i prostredníctvom výtvarného umenia, predovšetkým sakrálného. Krása ľudskej myšlienky pretavenej do písanej podoby, aj svet farieb, ktorú vytvoríte na tomto posvätnom mieste, iste posluží mnohým na duchovné povznesenie. Preto Vám prajem odkrývať, vyjadrujte podstatu skutočnej reality. Hľadajte pravdu a krásu, lebo ako hovorí známy ruský spisovateľ M. J. Dostojevskij: „Krása spasí svet“.

Želám Vám - autorom, aj všetkým návštevníkom tohto jedinečného podujatia, ktoré úfam bude mať svoj pokračovanie aj v budúcich rokoch, všetko dobré, ducha tvorivosti, predovšetkým však Božiu pomoc!

Nitra, 12. mája 2008

Mons. Viliam Judák
nitriansky biskup

Na počiatku bola.....**č i a r a**, ten pokyn ísť a vyniesť **s l o v o** z jaskynnej tmy, z veľkého materinského brucha na **s v e t l o**, z nevedomia dávnych dejov na všeobecnú známosť ľudu a **s l á v u** Božiu. Opakovať ten akt (s)tvorenia po Stvoriteľovi, lebo takto si nás vo svojej Láске vysníval. Aby sme boli mnohí a podmaňovali si zem. Vytvárali obec tým najkrajším obcovaním (povedané s Dominikom Tatarkom) – **k u l t ú r o u**. A ak sa pridajú i miesta **posvätné** (Skalka pri Trenčíne tento hlbinný potenciál benediktínskeho dedičstva dodnes nielenže nestratila, ale naopak zvýraznila), aj **eros** našich túžob sa v tvorbe a v spoločenstve pretaví na ozajstnú **filiiu**, kým spolu na konci sympoziálneho týždňa po svätej omši nezasadneme k stolu **agapé** (používajúc známu triádu Benedikta XVI. z encykliky Deus Caritas Est).

Tieto myšlienky ma sprevádzajú aj teraz, keď sa pokúšam pomenovať svoj zážitok, dojem a pocit z Medzinárodného sympózia výtvarníkov a literátov **ORA ET ARS – Skalka 2008**. Opretí o mohutnú tradíciu eremitov, oduševnených oživovateľov misie sv. Andreja-Svorada a Beňadika, o biskupské požehnanie z Nitry, o podporu štátnych, mestských a miestnych inštitúcií, ktoré napomohli ušľachtilej myšlienke „modlitby umením“, tu v príkrove lesov nad Váhom, v kaplnkách, jaskyniach, na nádvořiach, v chráme i za spoločným stolom naši umelci prežili plodný týždeň kontemplácie a čínorodosti (aj čínoradosti). Výstava a katalóg chcú byť viditeľným dokladom ich tvoriteľstva.

Boh si nás vysníval ako originály, neopakovateľné, jedinečné bytosti s vlastnými príbehmi. Množné číslo ľudského rodu (my) konvenuje ľudskej potrebe spoločenstva, cesta k nemu však vedie cez osobný vklad každého. Ako teda vyzerá naše sympóziu v tejto perspektíve?

Poľský keramikár a pedagóg **Eugeniusz Molski** okrem nevšedného daru tvorivej empatie, spevného jazyka, kultivovanej citlivosti na tvary a farby sa v našom súbore ukazuje ako hlbavý figuralista, napojený na istý vnútorný pátos tradície pútnikov a hľadačov nepovrchného pokoja v „ére prázdnoty“. Tomuto zámeru podriaďuje svoju výtvarnú expresiu v kresbe, farebnosti aj v prednese. Jeho aristokratický tvorivý duch má zjavné sebavedomie, pýchu však nie. A aj pri goralských nôtach či kabaretných evergrínoch drží štýl.

Z Bretónska cez moravské kraje sem zvláštny vietor zmien zavial keltského jurodivého **Miška Evenu**. Nevraviac o tom, že vo svojej bizarnej ľudskosti je už sám osebe svojským umeleckým dielom, pod Skalku prišiel ako skeptik, možno agnostik, ako anonymný zabávač neznámeho Boha, ale tak ako pohol životmi svojich sympoziálnych druhov, tak oni a genius loci zase pohlí čosi zásadné v ňom. O tomto pohnutí svedčia nielen naivizujúce, úsmevné a rozprávačsky vzrušené kompozície so sakrálnymi dejmi, ale aj prívätna oltárna kompozícia vložená do šiltovej čapice (je ironicky príznačné, že americkej).

České kraje a vlastne - poctivo povedané - blízku Moravu zastupuje nevyčerpatelný kombinatorik vzťahov, tvarov, šablón, skladačiek, dekoratívnych napätí, štruktúrne živej maľby a zároveň čohosi až detsky hravého – **Jan Botek**. Vo svojich kompozíciách, ktoré sú nateraz sakrálné či historicky tematizované dosahuje aj pri potlačení reality vizuálnu pravdivosť v pocite, ktorý má vždy vymýšľavý obrazový „řád“. Túžba po zhmotnení nehmotného a zviditeľnení nevideného sa napokon prejavila aj v umelcom iniciovanej akcii s bielou čiarou.

Z Bratislavy so svojou rezbárskou múzou do skalanských lesov prišiel **Vladimír Morávek**. Verný pamäti ľudových rezbárov, ktorí v kmeni stromu vedeli imaginovať budúci tvar, sústredene tesal svojho benediktínskeho pustovníka. Na konci sympoziálneho týždňa tento svätec ešte ležal v areáli pútnického kostola a čakal na nádejné zmŕtvychvstanie v posvätnom priestore. Skulptúra potrebuje dlhší čas, pot a drinu dláta, presný omak ako pri milovaní. Polychrómia na barokový spôsob napokon umocní vrúcnu výrazovosť rezby a pastelový pocit z muža, ktorý askézou obohatil a premohol biedu svojich súčaníkov.

Z Považia, kde mimo rámus veľkého sveta takisto vznikajú veľké veci, pod Skalku prišiel aj mimoriadny výtvarný talent, rozprávač, vizuálny bájkár, mág čiar a tušíteľ farebných šelestov **Jozef Vydrnák**. Popri mnohých organizačných povinnostiach – nakoľko on bol najdôležitejší spíritus movens tejto sympoziálnej myšlienky – stíhol v kresbe pomenovať zložitú silu pustovníckeho pôstu, zákutia spokornatenia, ale aj strážnych anjelov všetkého dobrého, čo dáva šancu stvoreniu. A ako je preňho typické, robí to tak, že sa do svojho zorného poľa snaží dostať všetky súvisiace javy, celý obsah predstavy, nielen jednu, čo ako významnú, sekvenciu posvätného deja. A pri všetkej vážnosti a dôstojnosti je v šrafúrach

a arabeskách dekoratívnych línii dosť miesta pre účastný ľudský úsmev, vymýšľavosť i vtip.

Okrem pomyselných múz a dobrého ducha nad posvätným miestom sympózia tu ako lúče slnka levitovali dve veľmi viditeľné múzy, ktoré okrem plnenia Božej komplementarity voči svetu mužov priniesli k dočasne spoločnému krbu svoje myšlienky, sny, pocity a predstavy.

Alena Teicherová z neďalekej llavy našla svoj najhlbší kód v písaní ikôn, čo je vlastne čistý úkon modlitby spodobovaním hagiografických dejov. Človek neznalý problematiky môže mať problém v identifikovaní štýlu – ale tu sa nehladá na prísnu individualitu, ale na schopnosť podriaďiť sa pravidlám, kánonom, dogme. Áno, ikona je cestou ticha a poslušnosti. A byzantská zlatá dáva tejto zdanlivej trýzni punc veľkého sviatku. Teicherová však vykročila aj za rámec tejto erbovnej ikonografie a v magickom prírodnom prostredí kláštora v skalách vytvorila aj svoje nevšedné plenérové maľby – impresívne, mocné, oduševnené radosťou a obdivom Božej prírody.

Multimediálny typ tvorby s kombinatorickými možnosťami prírodnín a prirodzených materií textilu a kameňa veľmi sugestívne dokladá nitrianska výtvarníčka **Jana Zaujecová**. Jej tvorba – aj diela, vytvorené priamo pod vplyvom zázračného miesta – má čosi z hudby, taká je nekonkrétna a nepopisná, čo treba považovať za výnimočnú prednosť (viacvýznamovosť). Ak hudba je organizovaním zvukov, Janka Zaujecová organizuje tvary a látky bez napodobivého inštinktu. Mimoriadne jej svedčia vlastné abstraktné zadania: v našom prípade teologálne čnosti svätcov, ktoré aj nám môžu byť príkladom, ako a pre čo žiť. V textilnom artefakte o bdení pustovníka navyše zachytila bez popisných prvkov stav duše tlačenej telom a vykupovanej Duchom. Temnú noc mystikov so svetlom v nádeji a dôvere.

Česť spisovateľského remesla na našom sympóziu vyvýšili aj viacerí majstri pera. Je to autor, šéf, režisér, vynikajúci herec Radošínského naivného divadla **Stanislav Šteпка**. Jeho fiktívna kázeň Jonáša Záborského, aj Jonášova modlitba v duchu jeho poetiky karhá aj láska milovaný a stále rovnako nepoučiteľný národ. Aj v takomto svetle má zmysel vidieť naše tradície, aby sme celkom nezaspali na vavrínoch slávy, ktorej sa nám ušlo akosi menej. Historická triezvosť je najlepším liekom proti démonom.

Z neďalekej Dobrej pri Trenčíne znie nementorujúci hlas politického väzňa, rozhlasového tvorcu, básnika, prozaika, redaktora i dokumentaristu **Rudolfa Dobiaša**, ktorý svoju autoritu dal tiež do služby sympózia. Veršované texty v tomto katalógu – čo ako pevné a formálne až archaické – hovoria mäkkou rečou o tvrdosti života a o vykupovaní ľudského kríža pokorou. A najmä o potrebe odpúšťania našim vinníkom, ale aj sebe.

Napokon, nie však na poslednom mieste, je veľkým autorským pritakaním zmyslu podujatia aj účasť básnika, textára, výtvarníka a hudobníka **Daniela Heviéra**. Svoju sympoziálnu misiu zbral takpovediac na plný úväzok. Okrem mnohých iných vlastností má jeho robustná kreativita až renesačný záber: a navyše nerobí si ťažkú hlavu z umelecko-druhových a žánrových hraníc. Maľuje písaním, píše maľovaním, používa ready made, prírodu nevynímajúc. Koláž, frotáž, assembláž, lettrizmus (termíny vieme, múdrejší ale nie sme). Maľba na strome, ľalia v ihličí. Čipka verzus teológia. Folklor a filozofia. Všetliaké alikvotné tóny ukrížovania.

Keď som prichádzal do kláštorného areálu, Daniel práve viazal a zväzal svoju výtvarnú a verbálnu žatvu. V rukách držal kompozíciu s hniezdom a tak som zľahka zabrádol, či vtáčatka v tom hniezde najskôr poslal na večnosť a potom im hniezdo odcudzil pre svoje egoistické tvorivé ciele. Moju obavu brachiálne potvrdil a s humorom jemu vlastným zakončil tento mikropríbeh filozofickou pointou, že umenie je silnejšie ako život. Už vtedy som vedel, že hniezdo nie je atavistickým dokladom ničivej energie v človeku, ale že toto je náš skutočný stred – tak ako ho v prvých storočiach kresťanstva definovali púštni otcovia. A ako my dnes namáhavo hľadáme k nemu cestu.

Myšlienka sympoziálneho stretnutia prináša okrem viditeľných vecí a publicity aj veľmi dôležitý rozmer spoločenstva. Formujú sa tam bratstvá a vzťahy, ktoré ten týždeň presiahnu. Po hukote Ducha už nikto nie je taký istý, ako prišiel. Koniec krásy vždy bolí, ale je súčasťou rastu: uniesť strácania pre nové zisky, sebaúctu, vernosť. Vyzrievať z pýchy. A podobne ako na počiatku aj na konci bude.....**č i a r a**. Akási primárna dôvera v nás očakáva, že na tom záverečnom úcte bude náš Tvorca milosrdnejší než spravodlivý.

Marián Kvasnička

Stanislav Štepka

Ako sme sa hľadali

(1983 – 2003)

1875

Župčany,

kňaz a spisovateľ

Jonáš Záborský

si pripravuje nedeľnú kázeň.

Záborský

Dnes budete počúvať kázeň, akú ste ešte nikdy nepočuli, Slovač jedna nevďačná. Som starý a chorý, ustatý, ale aj vy ste chorí tiež, tie najhoršie choroby vás obchádzajú a sú v nás: nenávisť, nevďačnosť, hašterivosť a najmä chamtivosť a závisť. Povie sa – Jonáš Záborský a kdekomu sa v mysli vybaví to najhoršie: panslavistický farár, čo mení vieru ako kabát. To všetko sa o mne vie. Ale čo sa vie o nás? Vie okolitý vzdelaný svet, že tu žijeme ako tie božie hoviadka? Že nás zaujíma iba vlastný gágor a brucho a ešte tak peniaze a teplá posteľ? Nevedomosť – to je tá najlepšia vata v ušiach hlupákov. Napísal som pre vás viac ako tridsať drám. Bojím sa spýtať, či to niekto vie. Kto z vás niečo vie o štúrovcoch, kto z vás niekedy počul o Bernolákovi alebo Svätoplukovi, nikto! Darmo sa schovávať za chrbty druhých, ja vás dobre vidím – a vidím aj do tých vašich čiernych duší. Iba ja najlepšie viem o našich hriechoch, a niekedy sa mi z nás zdvíha žalúdok. Kradneme ako straky, špiníme si do vlastného hniezda, križom-krážom sa ako domáce zvieratá párime pri stohoch. Veci ducha nám môžu byť ukradnuté, lebo nás zaujímajú iba veci tela: dať prácu zubom, slinám, žalúdku, vybiť svoj zvierací pud a zaľahnúť na pričnu. Ale čo je v nás? Kapusta, fazuľa, zemiaky. A čo náš duch, naša hlava, naše srdce? Čo včera jedli naše oči, čo pili naše duše? – Žil raz jeden romantik... Romantik – to je taký človek, ktorý chce, aj keď nemusí, a tak aj nakoniec skončí. Štúr sa volal. Iba to najlepšie o nás hovoril a písal, veril v našu mravnú silu, písal o tom aj do novín; ešte šťastie, že do vlastných. Veď kto z vás tie noviny čítal? Nik. Potom odkiaľ ste sa mohli dozvedieť o svojej veľkej mravnej sile? Ešte tak v krčme od žida, keď vám naleje, hneď je tu tá veľká sila – niekomu dať po papuli. To áno, to vieme. A čo sila dokázať viac, biť sa za národnú vec, za veci verejné, i za cenu toho, že odvisnem na jabloni? To nie, na to už nieto síl. To vy tak niekomu konkrétnemu dať jednu po papuli – a zase kapusta, zemiaky a fazuľa a na druhý deň sa poklonkovať pánom, pchať sa im tam, kde sa to nepatrí, a potom po kútoch hovoriť „a veď nejako bolo, nejako bude“. Ale ako bude, Slovač moja nešťastná, ako? Zle, zle bude. – Váš svet je toto tuto. Ale zvyšný svet je tam, má veľkých mužov, železnicu, lode, divadlá, fabriky. Čítaním sa nadýchame veľkého sveta a dostaneme chuť ten svet na chrbtoch preniesť aj sem do Župčian. A keď budeme vzdelaní, nestrpíme, aby tu úradovali cudzí a hlúpi, ale vyberieme si a zvolíme tých najšikovnejších, aby spravovali veci verejné, a nikdy nepripustíme, aby tu orla robil hovnivál. Otvoria sa vám oči a mozgy, susedské spory sa nám začnú javiť ako niečo malé a smiešne, začneme uvažovať o živote a začneme vyzeráť ako ľudia – slobodní, vzdelaní, sčítaní Európania. Veď čo sme zatiaľ? Nič. Nikto o nás nevie, nikto s nami vo svete nepočíta, žijeme si ako vlci v horách a sysle v dierach: bijeme sa o kosť a zaliezame pred svetom. Sme biele miesta na

Jozef Vydrnák: Anjel pôstu, perokresba tušom, 42 x 29,7 cm, 2008

mape človečenstva, nevedia o nás vo Francúzsku, ale ani v Anglii, sme slovanskí barbari, špinaví, rozhádaní a nenažraní, sme otrhaná cháska, čo má iba v nedeľu a cez sviatok tu v chráme Božom pripomínať ľudí. Jeden ako druhý, ako tie vrby pri potoku, bez farby a osobitosti. Slovač moja, my však musíme zdvihnúť hlavy a zastať si pred Bohom a svetom: tu sme, nie sme až takí niktoši ako na prvý pohľad vyzeráme, pod tou špinou a blatom ešte tlie uhlík vášne, ešte sa dokážeme zapáliť a zahorieť... Lenže vy to nepoviete, dobre vás poznám za tie roky, vy jedným uchom dnu a druhým von. Mám šesťdesiatštyri rokov, som slovenský spisovateľ, som umelec tohto národa, ktorého, žiaľ, tento národ nepozná. A koľko tu raz takýchto národných umelcov bude! Ale raz sa vaši potomkovia budú o mne učiť v škole, budú ma musieť poznať, budú musieť hodnotiť moje diela, aj keď, ako vás poznám, ani oni ich čítať nebudú. Pôvodne som si myslel, že sa stačí za vás modliť. Ako ukázal čas – nestačilo to. Začal som pre vás písať – no nepomohlo to. A tak vám nechám chvíľu na rozmyslenie – musíte sa rozhodnúť sami, každý sám za seba, teda či ísť svetom a životom cestou tela alebo ducha... Amen.

Jonášova modlitba

*Ak tu mám, Bože, vystupovať
ako tvoj súci hovorca,
dovoľ mi vravieť rečou ľudskou
od počiatku až do konca.
Odpusť mi, Bože, moje hriechy
a najmä ten hriech najväčší,
že som vždy nepočúval tvoj hlas,
ale skôr ten náš človečí*

*Nie je nič božské v tomto tele,
len všetky známe choroby.
A daj nech v ľuďoch srdce bije
a nič neľudské nerobí.
A daj nám zhora viacej lásky,
s tou nás životom stále veď.
Pokús sa s nami o nemožné:
nech tu funguje ten náš svet.*

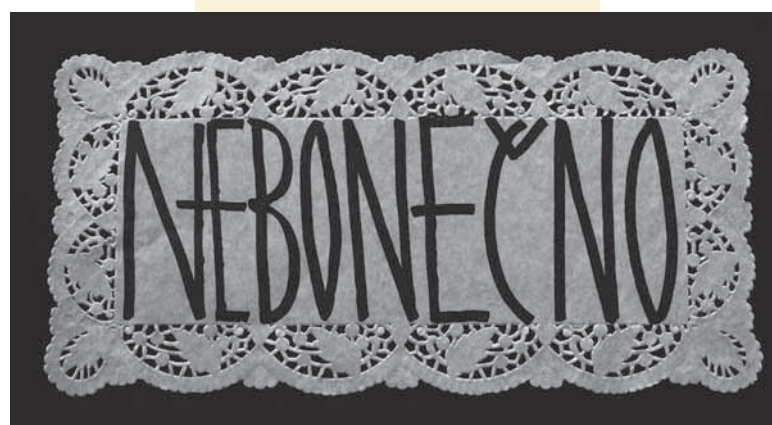
*Môj Bože, prepáč mi ten tón.
Volám ti každý deň,
volám ti každý deň.
Máš obsadený telefón...*

Miško Eveno: **Betlehem**, olej na lepenke, 70 x 50 cm, 2008

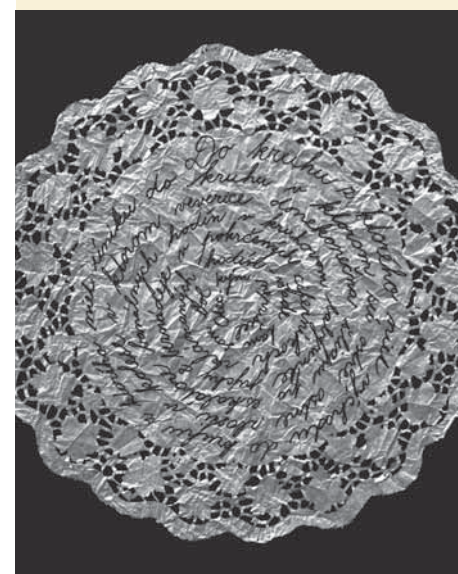

daniel

heViER

Prvá ranná báseň

Ešte je slovo. Bezmocné
a detsky ostýchavé.
Narodilo sa v prvom sne,
svetielko v detskej hlave.

Ešte je ťažké. Z olova,
však do zamatu liate.
Vždy musí začať odznova
a čakať na odkliatie.

Poznáš ho. Vieš ho doslova,
je to tvoj pokrm ranný.
Oslovia ťa ním poslovia
čo prídu na svitaní.

Príde aj báseň. Nesmelá,
len povzbudená spánkom.
Zazrel si ju, keď letela
nad poľom so škovránkom.

Ešte je slovo. Slovíčko.
To odlievane v zlate.
Vždycky ho bude máličko.
Len na pousmiate.

3x4
12
RUDOLF DOBIÁŠ

Janka Zaujecová: **Bdenie pustovníka**, artex, 250 x 90 cm, 2008

Veľký je človek

Taký je život: Ako keď sa sníva.
V tom sne si človek hniezdo uvije.
A v ňom ho chráni ruka dobrotivá,
pokým je slabý, pokiaľ malý je.

Taký je človek: v Božej ruke býva,
odevom sú mu poľné ľalie.
V prastarej studni zurčí voda živá,
on sa z nej, smädný, sto ráz napije.

Taký je život: vždy pred nami skrýva
to, čo len Božie oko odkryje.
Len Božia miera býva spravodlivá,
aj posledný z nás často prvý je.

Veľký je človek. Je však, čo ho prečnie:
to Božie v ňom, čím pretrvá večne.

Jana Zaujecová: **Z cyklu Cnosti**, kamen, textil, 2008

Alena Teicherová: **Ikona sv. Andreja-Svorada a sv. Beňadika**, vaječná tempera na dreve, zlatené, 2008

Modlitba za veľké deti

Netušia ešte, čo sa s nimi stane.
To vlastne nevie na tom svete nik.
Možno sú Tvojím otáznikom, Pane,
a musia čakať na Tvoj výkričník.

Možno sú prstom v Tvojej starej rane,
a možno tichom, kde nečuť Tvoj vzlyk.
Až raz, keď stratia hračky milované,
tiež začnú brúsiť ostrie tupých dýk.

Povedia, že Ťa nikde nevidia,
že si sa ukryl pred ich skvelým zrakom.
Schovaj ich, Pane, vtedy pod krídla,
na chvíľku sa staň obyčajným vtákom.

Buď pri nich, Pane, keď sa vyberú
po ceste, ktorá nikam nevedie.
Nechaj im, Pane, svoju dôveru
posed' si s nimi chvíľku pri obede.

Ak vyhodia Ťa, nehnevaj sa na ne,
odpusť im zlozvyk, aj keď svojrázny.
A nechod' na nich s výkričníkom, Pane.
Radšej si prisvoj aj ich otáznik.

Eugeniusz Molski: **Wędrowcy**, olej na plátne, 100 x 70 cm, 2008

Vladimír Moravěk: **Anjel**, kolorované drevo, výška 120 cm, 2008

Ján Botek: **Svorad a Benedikt - opatrovníci**, olej na lepenke, 40 x 30 cm, 2008

Fotodokumentácia:
študentky Strednej umeleckej školy Trenčín _Alexandra Vargová, _Klaudia Zagyiiová, _Stanislava Straková, _Lenka Pichová, _Stanislava Farkasová pod vedením _Mgr. Art. Róberta Sendera

Ďalšie fotografie na www.trencin.sk

Stanislav Štepka

l i t e r á t – dramatik

narodený /born/ 26. 7. 1944 v Radošinej

adresa /address/ RND, Škultétyho 5, 831 04 Bratislava

email kontakt/contact rnd@rnd.sk

web prezentácia/presentation www.rnd.sk

Jana Zaujecová

t e x t i l n á v ý t v a r n í č k a

narodená /born/ 27. 12. 1977 v Trenčíne

adresa /address/ Kaplnská 451, 951 36 Lehota pri Nitre

email kontakt/contact zaujana@hotmail.com

web prezentácia/presentation google - heslo: Jana Zaujecová

Alena Teicherová

v ý t v a r n í č k a

narodená /born/ 24. 4. 1964 v Považskej Bystrici

adresa /address/ Fándlyho 124/2, 018 41 Dubnica nad Váhom

email kontakt/contact ala@teicher.sk

web prezentácia/presentation www.teicher.sk

Rudolf Dobiáš

l i t e r á t

narodený /born/ 29. 9. 1934 v Dobrej pri Trenčíne

adresa /address/ Trenčianska Teplá - Dobrá

email kontakt/contact rdobias@stonline.sk

web prezentácia/presentation www.litcentrum.sk, www.dielo.sk

Daniel Hevier

v ý t v a r n í k, l i t e r á t,
h u d o b n í k

narodený /born/ 6. 12. 1955 v Bratislave

adresa /address/ Švabinského 12, 851 01 Bratislava

email kontakt/contact daniel.hevier@hevi.sk

web prezentácia/presentation www.hevi.sk

Miško Eveno

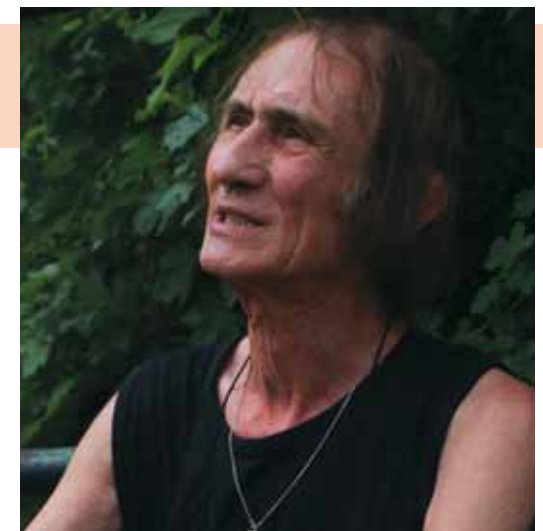
v ý t v a r n í k

narodený /born/ 7. 11. 1934 vo Vannes v Bretonsku

adresa /address/ Olšava 2216, 688 01 Uherský Brod, ČR

email kontakt/contact moarch.eveno@seznam.cz

web prezentácia/presentation google - heslo: Miško Eveno

Eugeniusz Molski

v ý t v a r n í k

narodený /born/ 11. 7. 1942 v Bagienici v Poľsku

adresa /address/ ul. Bocheńska 4, 32-720 Nowy Wiśnicz, Poľsko

email kontakt/contact rm@list.pl

web prezentácia/presentation google -- heslo: Eugeniusz Molski

Jan Botek

v ý t v a r n í k

narodený /born/ 26. 7. 1962 v Uherskom Hradišti

adresa /address/ Za Kostelem 268, 687 22 Ostrožská Nová Ves, ČR

email kontakt/contact JanBotek@seznam.cz

web prezentácia/presentation google -- heslo: Jan Botek

Vladimír Morávek

v ý t v a r n í k

narodený /born/ 4. 1. 1949 v Štefanove

adresa /address/ Bratislava

email kontakt/contact mmoravkova@stonline.sk

web prezentácia/presentation www.umeleckediela.sk

Jozef Vydrnák

v ý t v a r n í k

narodený /born/ 27. 3. 1961 v Trenčíne

adresa /address/ Centrum 1 - 35/82/11, 018 41 Dubnica nad Váhom

email kontakt/contact joyart@gmail.com

web prezentácia/presentation www.vydrnak.com, www.dielo.sk

Marián Kvasnička

h i s t o r i k
a z n a l e c u m e n i a

narodený /born/ 12. 7. 1955 v Trenčíne

adresa /address/ Trenčín

email kontakt/contact kvasnicka@stonline.sk

web prezentácia/presentation google -- heslo: Marián Kvasnička

vdp. Mgr. Stanislav Strapko

duchovný správca
farnosti Skalka nad Váhom,
správca Malej a Veľkej Skalky

Resumé

Medzinárodné sympóziu ORA ET ARS – SKALKÁ 2008 zakladá novú umeleckú tradíciu na posvätnom pútnickom mieste bývalého benediktínskeho kláštora. Z významného stredovekého rukopisu Maurova legenda vieme o zakladateľoch Skalky – sv. Andrejovi-Svoradovi a sv. Beňadikovi, o ich asketickom živote, o skutkoch milosrdenstva a zápasoch so zlom v ranokresťanskom období dejín tohto Bohom posväteného kraja. Považský kraj vókol Trenčína je aj miestom významných umeleckých osobností – ako z oblasti výtvarného umenia, tak aj hudby a literatúry. V čase, keď sa Európa snaží pomenovať svoju identitu, aj my ako účastníci tohto diania chceme priniesť svoj vklad – sme presvedčení, že stojí na dvoch pilieroch: na kresťanstve a kultúre, modlitbe a tvorbe.

Ako to vyplýva z preambuly nášho sympózia, aj v tomto prvom zakladateľskom ročníku sa desať umelcov z Poľska, Bretónska, Moravy a Slovenska zišlo v magickom prostredí lesov a jaskynných modlitební Skalky, aby tu počas týždňa v sympoziálnej komunite vytvorili svoje obrazy, sochy, kresby, textilie, texty, objekty, akcie – a ich prostredníctvom vyjadrili ducha miesta a potrebu stíšenia pred inšpirujúcou krásou Božieho majestátu.

Sme presvedčení, že aj vás zaujmú expresívne a mocné obrazové kreácie Eugena Molskeho, najvzujúce a úsmevné príbehy Miška Evenu o hľadani posvätného, duchaplné tvarové „architektúry“ figúr Jána Boteka, výrazové skulptúry a vnímavé rezby Vladimíra Morávka, rozprávačsky uvoľnené línie kresieb Jozefa Vydrnaka, v byzantskom zlate znehynbené ikony a impresívne krajiny Aleny Teicherovej, kamenné a textilné objekty Jany Zaujecovej s ťažkou témou čnosti a askézy, texty, maľby, objekty a akcie univerzálneho Daniela Heviera sústavne opretého o kříž. Popri týchto výtvarných dielach sa môžete potešiť aj krásnym slovom Stanislava Štepku z Radošinského naivného divadla, politického väzňa a vlúdneho barda Rudolfa Dobiasa, ale aj slovotvorbou Daniela Heviera v kontexte maľby a kontemplácie. Spoločným dielom prítomných umelcov bola akcia s inštalovaním bielej čiary, ktorá vyšla ako prudký jas svetla z kláštornej jaskyne.

Okrem viditeľných a verejných rozmerov malo sympóziu na Skalke aj svoj privátny rozmer spoločenstva a spoločného hľadania odtlačkov Boha v krásach kraja a v sebe samom. Vďaka patrí aj neúnavným „dobrým vílam“ z kultúry mesta Trenčín. Kulinársky kumšt miestneho pána farára Strapka, ako aj jeho sústavná liturgická pohotovosť prispeli k úspechu zmysluplného podujatia.

Nech Boh žehná sympóziu ORA ET ARS – SKALKÁ.

Marián Kvasnička

An international symposium ORA ET ARS – SKALKÁ 2008 establishes a new art tradition at a holy pilgrimage place of a former Benedictine monastery. From an important medieval manuscript Maurova legenda (Maur's legend) we can learn about Skalka's founders – St. Andrej-Svorad and St. Beňadik, about their ascetic lives, their acts of mercy and about battles with an evil in an Early Christian period of this by God sainted region history. Region along the river Vah around Trenčín is also a place of significant artistic personalities – from the creative art field as well as from music and literature. At the time when the Europe tries to name its identity, also we, as participants at this event want to provide our contribution – we believe it rests on two pillars: on Christianity and culture, prayer and creation.

As it is stated in a preamble of our symposium, also in this first foundation year, 10 artists from Poland, Brittany, Moravia and Slovakia met in a magical environment of forest and cave chapels in Skalka, so they can create their paintings, sculptures, drawings, fabrics, texts, objects, events during this week in a symposium community – and thus express the spirit of this place and a need to smother in front of an inspiring beauty of God's majesty.

We are convinced that you will be attracted by expressive and strong painting creations of Eugen Molsky, simplifying and funny stories of Miško Even about a search for a sacrament, spirited shape „architectures“ figures of Ján Botek, expressive sculptures and perceptive carvings of Vladimír Morávek, narratively free line drawing of Jozef Vydrnák, in a byzantine gold stiffened icons and impressive landscapes of Alena Teicherova, stone and fabric objects

of Jana Zaujecova with a difficult topic of virtue and asceticism, texts, paintings, objects and events of always universal Daniel Hevier permanently leaned against a cross. Besides these creative art works you can also enjoy nice words from Stanislav Štepka from Radošinské naivné divadlo (Radošina's Naive Theatre), a political prisoner and a kind bard Rudolf Dobias, as well as a verbal production of Daniel Hevier in a painting and contemplation context. A joint work of all present artists was an event with an installing a white line which came as a intense bright light from a monastery cave.

Besides visible and public dimensions, the symposium at Skalka had also a private dimension of a community and common search for God's imprints in a beauty of the region and itself. Thanks goes also to diligent „good fairies“ from the culture department of the city of Trenčín.

A culinary art of the local priest Strapko as well as his permanent liturgical readiness contributed to a success of this meaningful event.

God bless the ORA ET ARS – SKALKÁ symposium.

Marián Kvasnička

Sympozjum międzynarodowe ORA ET ARS – SKALKÁ 2008 zakłada nową tradycję spotkań artystycznych na świętym miejscu pielgrzymów – byłym klasztorze benedyktyńskim. Z ważnego średniowiecznego rękopisu „Legenda Maura“ dowiadujemy się o założycielach Skalki – św. Andrzeju – Świeradzie i św. Benedyktie, o ich życiu ascetycznym, o uczynkach miłosierdzia i walce ze złem w okresie historycznym związanym z początkami chrześcijaństwa, w tej przez Boga błogosławionej krainie. Ziemia Powązska wokół Trenczyna jest również miejscem związanym ze znaczącymi osobistościami artystycznymi – twórcami zarówno sztuki plastycznej, jak i muzyki czy literatury. W czasie, kiedy Europa poszukuje swojej tożsamości – my również, jako uczestnicy tego procesu chcemy wnieść swój własny wkład. Jesteśmy przekonani, że stoi ona na dwóch filarach: na chrześcijaństwie i kulturze, modlitwie i twórczości.

Tak, jak wypływa z preambuly naszego sympozjum, tak i w tym pierwszym założycielskim roczniku, 10 artystów z Polski, Bretanii, Morawy i Słowacji spotkało się w magicznym środowisku lasów i kapliczek jaskiniowych Skalki, by w przeciągu tygodnia wytworzyć tu swoje obrazy, rzeźby, rysunki, tkaniny, teksty, obiekty oraz akcje i aby za ich pośrednictwem wyrazić ducha tego miejsca oraz potrzebę wyciszenia się przed inšpirującym pięknem Bożego majestatu.

Jesteśmy przekonani, że i Państwa zainteresują ekspresyjne i mocne kreacje obrazowe Eugena Molskiego, prostoduszne i zabawne przygody Miszka Eveny o poszukiwaniu świętości, błyskotliwe „architektury“ kształtów postaci Jana Boteka, wnikliwe rzeźby wyrazu Vladimira Moravka, gawędziarsko pojęte swobodne linie rysunków Jozefa Vydrnaka, w złocie bizantyjskim unieruchomione ikony i impresyjne krainy Aleny Teicherovej, kamienne i tekstylne obiekty Jany Zaujecovej z ciężkim tematem o cnotliwości i ascezie, teksty, malarstwo oraz akcje uniwersalnego Daniela Heviera systematycznie opartego o krzyż.

Obok wymienionych dzieł artystycznych mogą Państwu sprawić przyjemność piękne słowa Stanislava Sztieпки (Štepka) z Naiwnego Teatru Radoszyńskiego, więźnia politycznego i serdecznego barda Rudolfa Dobiasa, jak również słowotwórczość Daniela Heviera w kontekście z malarstwem i kontemplacją. Wspólnym dziełem obecnych artystów była akcja związana z zainstalowaniem białej linii, która wydostała się z jaskini klasztoru jako silny blask światła.

Oprócz tych widocznych i publicznych rozmiarów, sympozjum na Skalce miało i swój rozmiar prywatny – społeczności i wspólnego poszukiwania śladów Boga w pięknie krainy i w samym sobie. Podziękować należy i wytrwałym „dobrym rusalkom“ z instytucji kulturalnych miasta Trenczyn. Sztuka kulinarna księdza Strapka ze Skalki jak i jego systematyczne służby liturgiczne przyczyniły się do sukcesu tej uzasadnionej imprezy.

Marián Kvasnička

1. MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE
SYMPOZIUM ORA ET ARS – SKALKA 2008
23. jún – 29. jún 2008
Areál Malej a Veľkej Skalky
(Skalka pri Trenčíne)

Hlavný organizátor: Mesto Trenčín
Spoluorganizátori: Trenčiansky samosprávny kraj,
Farský úrad Skalka nad Váhom,
Občianske združenie T – VIA

Organizačný štáb: Útvar kultúry Mestský úrad Trenčín
Mgr. Janka Masárová, Mgr. Hana Gallová, Mgr. Terézia Niková
Organizačná spolupráca: Biskupský úrad Nitra,
vdp. Mgr. Stanislav Strapko, Lukáš Kučerák,
MUDr. Ivan Horváth,
za literátov: Rudolf Dobiáš,
za výtvarníkov: Jozef Vydrnák

Ideový námet: Mgr. Terézia Niková, Mgr. Hana Gallová
Text preambuly: Jozef Vydrnák, korigoval: Rudolf Dobiáš
Autor názvu sympózia, kurátor podujatia
a výstavy po sympóziu: PhDr. Marián Kvasnička
Autor loga: Jozef Vydrnák

Vydalo: Mesto Trenčín
Koncept a grafická úprava katalógu: Jozef Vydrnák
Korektúry konceptu: PhDr. Marián Kvasnička
Fotodokumentácia: študentky Strednej umeleckej školy Trenčín
Alexandra Vargová, Klaudia Zagytová, Stanislava Straková,
Lenka Pichová, Stanislava Farkasová pod vedením
Mgr. Art. Róberta Sendera
Do katalógu fotografiami prispeli: Radovan Stoklasa,
Miroslav Dobiáš, Jozef Čery, Eugeniusz Molski
Zhudobnenie textov R. Dobiáša: Miroslav Ďuriš,
Monika Gurínová
Príprava do tlače, tlač katalógu: Q-EX, a. s., Trenčín
Náklad: 1000 výtlačkov

ISBN: 978-80-969984-1-8

Júl 2008

Zvláštne poďakovanie organizačného štábu a účastníkov
sympózia: **vdp. Mgr. Stanislavovi Strapkovi**, duchovnému
správcovi farnosti Skalka nad Váhom, **správcovi Malej a Veľkej Skalky**
za vytvorenie tvorivých podmienok v areáli Skalky i za celotýždňovú
obetavosť, pohostinnosť a kuchárske majstrovstvo.

MESTO TRENČÍN

NA ČIARU DANIEL HEVIER NAPÍŠAL

To je jedno odkiaľ začneš,
každá cesta sa odvíja ako pa-
vúčia priadza, ako kľbko Ariad-
ny v labyrinte, ktorý stráži sle-
pý Minotaurus – a stúpa hore
a opäť dolu ako sláva a pád
človeka, cesta stravuje naše
kroky a živí sa časom, ktorý
nám bol darovaný z pokladni-
ce večnosti.

Niekedy sa dá ísť dopredu,
len tak, že sa vrátiš späť a
prečítaš svoje minulé kroky
a zrazu zbadáš nové výzvy,
ísť dolu do pivníc neznáma
– alebo sa radšej vydáš sme-
rom k svetlu a potom sa ti
stratí písmo významov a ty
máš pred sebou biele prázd-
no iba občas narušené novým
textom, ktorý padá z výšky
tušenia ako had zo stromu
v raji. Už si celkom blízko... Ko-
nečne vonku, pomyslíš si, ale
každý vonkajšok je len prevrá-
tenou stranou nového vnútra...
A niekedy sa musíš postaviť
na špičky prstov aby si dovidel
kam sa máš vybrať najbližšie,
a niekedy sa ti cesty zauzlia
do seba a ty ich musíš roz-
plieť ako uzlové písmo. Do
cesty sa ti postavia monštrá
jaskynných mytológií a kyklopi
s jedným okom...

Kráčaj si v tichu. Nebo je na
dosah. Aj sloboda má mreže.
Vojst? Nevojst? Neboj sa ísť
aj v protismere! Tu som krá-
čal s tebou, tu som kľáčal
s tebou?

Z
A
Č
KON I E C
A
T
O
K

námet
Jan
Botek

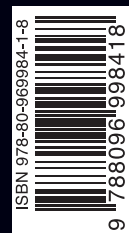

kolektívna
akcia
na
Veľkej
Skalke

MESTO TRENČÍN

VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM